

INGLIZ TILINI O'RGATISHDA TEZ AYTISH MASHQLARINING SAMARASI

G'ulomova Bibi Muxlisa Maxmudjon qizi

Andijon davlat chet tillari instituti, Ingliz filologiyasi,
o'qitish metodikasi va tarjimashunoslik fakulteti talabasi
gulomovamukxlisa@gmail.com

Annatsiya:

Ingliz tilini o'qitishda, ayniqsa talaffuz, ravonlik va umumiy muloqot ko'nikmalarini rivojlantirish masalasida tez nutq mashqlari yuqori samara beradi. Bu mashg'ulotlar o'rganuvchilarni maqsadli amaliyotga jalb qilish uchun mo'ljallangan bo'lib, ular so'zlashuv qobiliyatlarini rivojlantirish va tildan real hayotdagi vaziyatlarda foydalanishga ishonch hosil qilish imkonini beradi. Ushbu maqolada tez nutq mashqlarining ahamiyati va ularning ingliz tilini o'rganishga ta'sirini o'rganamiz.

Kalit so'zlar: tez nutq, o'quvchilar, Tez nutq mashqlari, so'z yoki iboralarni takrorlash, ingliz tilida ravonlik, muloqotlar, stress va ritm.

Ingliz tilini o'qitishda tez nutq mashqlarini kiritishning asosiy afzalliklaridan biri talaffuzni takomillashtirishdir. Ingliz tili murakkab tovush tizimi va turli fonetik qoidalar tufayli aniq gapirish qiyin til bo'lishi mumkin. O'quvchilarga aniq tovushlar yoki talaffuz shakllarini nishonga oluvchi diqqatga sazovor mashg'ulotlarni taqdim etish orqali o'qituvchilar o'rganuvchilarga aniq va tushunarli nutqni rivojlantirishga yordam beradi. Tez nutq mashqlari ko'pincha so'z yoki iboralarni takrorlash, til burmalarini mashq qilish yoki talaffuz ko'nikmalarini oshirish uchun ona tilida so'zlashuvchilarga taqlid qilishni o'z ichiga oladi.

Bundan tashqari, tez nutq mashqlari ingliz tilida ravonlikning rivojlanishiga hissa qo'shadi. Ravonlik - bu shoshilmasdan va to'xtamasdan, muammosiz va harakatsiz gapirish qobiliyatini anglatadi. So'zlashuv mashg'ulotlarini muntazam o'tkazish orqali o'rganuvchilar o'z fikrlarini ingliz tilida ravon va bir-biriga mos ifoda etish qobiliyatini oshirishlari mumkin. Tez nutq mashg'ulotlari ko'pincha tezkor yong'in savollari va javoblari yoki haqiqiy hayotiy suhbatlarni o'xshatadigan rol o'ynaydigan muloqotlar kabi vaqtli ishlarni o'z ichiga oladi. Bunday tadbirlar o'rganuvchilarni oyoqqa o'ylashga, tez javob berishga, tilda so'zlashishga bo'lgan ishonchini mustahkamlashga yordam beradi.

Tez nutq mashqlarining yana bir afzalligi shundaki, ular o'rganuvchilarga muloqotning turli sohalariga, masalan, intonatsiya, stress va ritmga amal qilish imkoniyatlarini beradi. Bu mashqlarda nafaqat alohida tovushlar, balki o'zbek tilining umumiy prosody va melodiyasiga ham e'tibor qaratiladi. O'rganuvchilar so'zlarning stressi va e'tibori, jumla intonatsiyasi, nutqning tabiiy oqimiga e'tibor berishga rag'batlantiriladi. Ushbu elementlarni mashq qilish orqali o'rganuvchilar tabiiyroq tuyulishlari va maqsadga muvofiq ma'nolarini samarali etkazishlari mumkin.

Tez nutq mashqlari ikkinchi til (ESL) dasturlari sifatida suvga cho'mdirish yoki ingliz tilini o'rganuvchilar uchun ayniqsa foydalidir. Bu yerda asosiy maqsad kundalik kommunikativ vaziyatlar uchun funktsional til ko'nikmalarini shakllantirishdir. Mashg'ulotlar qiziqarli, interaktiv va turli malaka darajalariga osongina moslashuvchan bo'lishi uchun mo'ljallangan. Ular alohida-alohida, juft yoki kichik

guruhlarda amalga oshirilishi mumkin, bu esa o'rganuvchilar o'rtasida maksimal ishtirok etish va o'zaro ta'sir o'tkazilishiga imkon beradi.

Shuni ta'kidlash kerakki, tez nutq mashg'ulotlarini o'qish, yozish, tinglash kabi boshqa til ko'nikmalarini ham o'z ichiga olgan yaxshi o'tilgan til o'quv dasturi bilan to'ldirish kerak. Biroq, ingliz tili ko'rsatmasiga muntazam tez nutq mashqlarini kiritish o'rganuvchilarning real hayotdagi vaziyatlarda samarali va ishonch bilan muloqot qilish qobiliyatini ancha oshirishi mumkin.

Har tomonlama yetuk, yuqori salohiyatli, milliy istiqlol g'oyalariga sodiq, shu bilan birga, zamonaviy bilimlarni, kompyuter texnikasini puxta o'zlashtirgan va chet tilini mukammal biluvchi farzandlarni tarbiyalash – hozirgi davr talablaridan biridir. Zero, bugungi yoshlar bizning ertangi kunimizdir. Shu jihatdan bugungi kun o'qituvchilaridan juda katta ma'suliyat talab etiladi, shiddat bilan rivojlanib borayotgan ushbu davrda o'quvchi - talabalarni hayron qoldirish yoki qiziqtirish ancha mushkul vazifa hisoblanadi. Ayniqsa, ingliz tili o'qituvchilarining metodik tayyorgarligi alohida muhim ahamiyat kasb etadi. Fanni yaxshi bilish bilan bir qatorda, bugungi kunda ta'limga keng joriy qilinayotgan axborot texnologiyalarining imkoniyatlaridan keng foydalangan o'qituvchigina o'z faoliyati davomida yuqori natijalarga erisha oladi. Zamonaviy o'qituvchi o'z fanini chuqur bilish bilan birga ilg'or pedagogik va axborotkommunikatsiya texnologiyalaridan xabardor bo'lishi, internetdan, kompyuter imkoniyatlaridan yuqori darajada foydalana olishi lozim. Bu uchun albatta, har bir darsni qiziqarli o'tishi uchun multimedia vositalari, didaktik materiallar, ko'rgazmali qurollar orqali jonli, qiziqarli tashkil etish ta'lim samaradorligiga xizmat qiladi. Aslida xorijiy tilni amaliy o'rganish deganda og'zaki nutqni rivojlantirish tushuniladi. Aniqlanganidek, ingliz tili fanining asosini o'rganiluvchilarda nutq faoliyati ko'nikmalarini shakllanishida namoyon bo'ladi. Ma'lumki, nutq faoliyati ham yozma, ham og'zaki shaklda bo'lishi mumkin. Faqatgina og'zaki nutqni o'zlashtirishni ham amaliy bilish, deb bo'lmaydi. Amaliy o'zlashtirish jarayoni nutq faoliyatining barcha turlari o'zlashtirilishi bilan tavsiflanadi. Chet tilini o'rganayotgan talaba o'z fikrlarini aniq yetkazib bera olishi, ma'nolarni to'liq anglashi kerak. Tili o'rganilayotgan davlatning geografiyasi, adabiyoti, tarixini o'rganish ham tilni yanada mukammal egallashga turtki bo'ladi. Bu o'rinda multimedia vositalaridan foydalanib o'tilgan darsning ahamiyati kattadir. Bu bilan bir qatorda shuni ham ta'kidlab o'tish kerakki, dars davomida zamonaviy ta'lim metodlaridan foydalanishda yuqori natijalarga erishiladi. Misol uchun, aqliy hujum va guruh bo'lib ishlash ish uslubiga katta ta'sir etadi. Bunda bilim oluvchilar mavzuni har tomonlama muhokama qilishadi tanqidiy fikrlar bildirishadi, bu esa o'z navbatida shaxsning savol berish, so'zlash, mantiqiy fikrlash qobiliyatini, munozara yuritish madaniyatini rivojlantirishga yordam beradi. Guruh bo'lib ishlash talabani guruhda ishlash, tanqidiy va mustaqil fikrlash, muloqot va hamkorlik qilish qobiliyatini rivojlantirishga ko'maklashadi. Guruhiy ish usuli orqali yuqori darajada fikrlashga, mavzuni puxta o'zlashtirishga, guruh a'zolari orasida ijobiy va do'stona munosabatlarini o'rnatishga va o'z-o'zini boshqarish imkoniyatiga ega bo'ladi.¹

Xulosa qilib shuni aytish mumkinki, ingliz tilini o'rgatishda tez nutq mashqlari muhim rol o'ynaydi, chunki ular o'rganuvchilarga talaffuz, ravonlik va umumiy muloqot ko'nikmalarini oshirishga yordam beradi. Bu mashqlar o'rganuvchilarni maqsadli amaliyotga jalb qilish orqali aniq va tushunarli nutqni rivojlantirish, ularning ravonligini oshirish, intonatsiya va stress kabi muloqotning turli elementlariga e'tibor qaratish imkonini beradi. Tez nutq mashqlari ingliz tilini o'rganishga qimmatli qo'shimcha

¹ <https://cyberleninka.ru/article/n/ingliz-tilini-o-rgatishning-samarali-usullari>

bo'lishi mumkin, bu esa o'rganuvchilarga ularning tilini rivojlantirishga va tilning umumiy malakasiga hissa qo'shadigan amaliy va interaktiv tajribalarni taqdim etadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Johnson, K. E. The Sociocultural Turn and Its Challenges for Second Language Teacher Education. // TESOL Quarterly., – London., 2016.
2. Harmer J. The Practice of English Language Teaching. – London., 2017
3. <https://cyberleninka.ru/article/n/ingliz-tilini-o-rgatishning-samarali-usullari>